

were in the possession of 44 bigger and smaller enterprises and 58 shops. The Jewish cultural heritage in Tartu perished during the events in 1940—45. The properties of Tartu Synagogue were saved only thanks to prof. P. Ariste. The aim of this exhibition is to acquaint people with these properties.

Eiki Berg

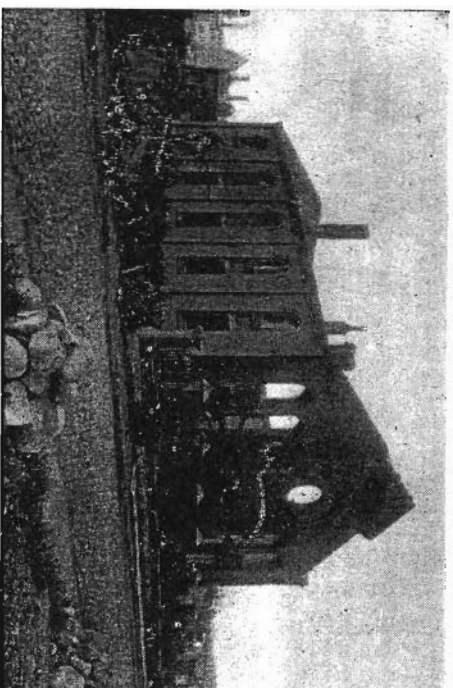
TARTU JUUTIDE ARVUKUS
ERINEVATEL AASTATEL:
THE NUMBER OF JEWS
IN TARTU
IN DIFFERENT YEARS:

1867.....	240
1881.....	667
1897.....	1449
1913.....	2027
1922.....	1115
1934.....	920
1959.....	505
1970.....	420
1979.....	347
1989.....	267

OU «Grefis» trk., 1479. VI 92. 500.

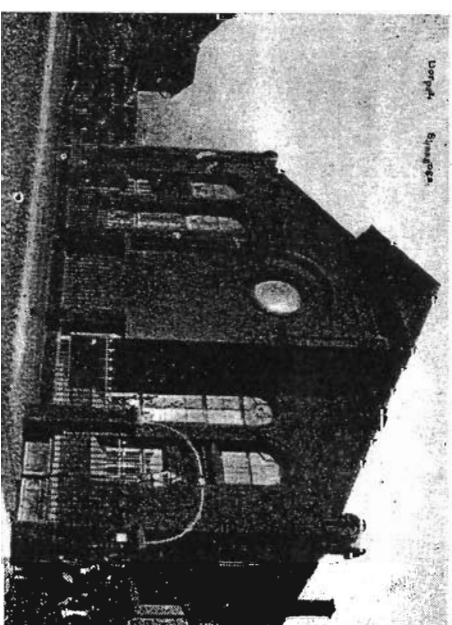
מוזיאון הלאומי
872

המוזיאון
היהודי
בטרטו

ESTI RAHVA MUUSEUM
THE ESTONIAN NATIONAL MUSEUM

JUUDI
KULTUURIPÄRAND
TARTUS
THE JEWISH
CULTURAL HERITAGE
IN TARTU

näitus avatud 18. detsember 1992 —
31. jaanuar 1993
the exhibition is open Dec. 18, 1992 —
Jan. 31, 1993

Juutlus on oma ajaloo kõigil perioodidel kekendunud kolme põhiküsimuse ümber. Need on (1) usk Jumalasse; (2) usk Jumala ilmatusse, mis on antud Iisraeli rahvale toora ehk õpetuse kujul, ning (3) usk juutidesse kui rahvasse, kes elab, kuuletudes Jumalale ja tema toorale. Pärast templi hävitamist 70. a. p. Kr., ei võidud enam Jumalat ohvritega teenida, sest ohverdamine oli lubatud ainult Jeruusalemma templis. Juutide ees seisis küsimus, kuidas Jumalat teenida nüüd — diasporaa tingimustes. Osaline vastus küsimusele oli sinagoogetjumalateenistus, mis koosnes siis ja koosneb ka praegu palvetest ja piibli lugemisest.

... Olguigi et esimesed andmed juutidest Eestimaaal pärinevad aastast 1333, ei saa veel rääkida püsivast juudi asustusest. Ka aastast 1561, mil Liiwimaa läks Poola valitsuse alla, ei saa täheldada muud kui sisserändajate arvu tunduvat kasvut ja et nad moodustasid kohapeal puuduva keskklassi. Nende hulgas oli palju tihdtegitajaid, kingseppi, plekkseppi ja rästepaid ning pärit olid nad Poolast, Leedust ja Kuramaalt. 1859 asus 10 juudi sõdurit koos peredega elama Tartusse. Sellest aastast sai alguse püsiva juudi asustuse ajaarvamine. 1865 oli Tartus 30 juudi peret, 1866 juba 60 peret ning 1869 oli kogunud kasvunud 70 perele. Lisaks usu-eluile tuli kogudusel tegeleda ka lastele ilmaliku hariduse andmisega. 1875 avati kool, õpetajateks olid peamiselt üliõpilased.

1926 said juudid Eestis sisemise oma-valitsuse — kultuurautonoomia. Peamine, mida andis kultuurautonoomia Tartu juutkonnale, oli võimalus väljendada end kõigiti kui rahvus ja rahvas. Juutidel oli võimalik saada rahvuslikku haridust, õppida keelt ja oma rahva ajalugu ning säilitada usulisi traditsioone. 1936 oli

ESTI
RAHVUS-
AR
RAAMATUKOGU

131593

Tartus juudi algkool, eraühisgümnaasium, spordiselts, rahvuslik raamatukogu, üliõpilaste organisatsioonid — Hazfiro, Hasmonea, Limuvia, akadeemilised seltsid — Akadeemiline Selts Juudi Ajaloo ja Kirjanduse Tundmaõppimiseks ning Akadeemiline Ühendus Juuditaduste Oppimiseks «Satal». Tegutses Juudisoost Üliõpilaste Kassa; töötas kogudus, kelle valduses oli palvemaja, samuti kaks surruaeda, vaestemaja ja trükkkoda. Aeg-ajalt käisid koos näitering ning veel mõned seltskondlikud ühingud. Tartus tegutses Juudi Ühispank, juutide käes oli 44 suuremat ja väiksemat ettevõtet ning 58 kauplust.

1940.—45. aasta sündmused muutsid olematuks juudi kultuuripärandi Tartus. Üksnes tänu prof. P. Aristele õnnestus päästa Tartu sinagooget varad, millega tutvumiseks see näitus mõeldud ongi.

Eliki Berg

Judaism has in all its historical periods been centered around three fundamental points. These are (1) belief in God; (2) belief in God's revelation that has been given to the Israelites in the form of Torah, or the teaching; and (3) belief in Jews as a nation who lives in obedience to God and Torah which He has given to them. After the destruction of the Temple in 70 AD the Jews could not offer sacrifices to God as the services with sacrifices could only be held in the Temple in Jerusalem. Before the Jews stood the question how to worship God in the conditions of diaspora. A partial answer to this question was the service in synagogue that consisted then, as well as it does now, of prayers and readings of Bible.

Although the first records of Jews in Estonia have been dated from 1333, we cannot speak of the permanent Jewish settlement at that time. Of the year 1561,

when Livonia went under the Polish rule, can only be said that the number of immigrants had increased considerably and they had formed the middle class that had not been existing up to that time. Among them were many inkmakers, shoemakers, tinsmiths and tailors, they had come from Poland, Lithuania and Curonia. Ten Jewish soldiers with families settled down in Tartu in 1859. The permanent settlement of Jews here also originates from that time. In 1865 there were 30 Jewish families in Tartu, in 1866 there were already 60 families and in 1869 the congregation had grown up to 70 families. Besides the religious life the congregation had to deal with the secular education of children. A school was opened in 1875, the teachers were mainly students.

In 1926 the Jews were given the inner self-government — cultural autonomy — in Estonia. The main point that the cultural autonomy offered the Jews was the opportunity to express themselves as a nation. The Jews could get national education, study the language and history of their nation and keep their religious traditions. In 1936 the Jews in Tartu had an elementary school, a private Gymnasium, an athletic association, a national library, the students' organizations — Hazfiro, Hasmonea, Limuvia, the academic societies — the Academic Society for Getting Acquainted with the Jewish History and Literature, and the Academic Association for Studying the Jewish National Sciences "Satal". There was also the Provident Fund for the Jewish Students. The Jewish congregation was in the possession of prayerhouse two cemeteries, a poorhouse and a printingshop. Irregularly met a drama club and some social clubs. There was a Jewish Bank in Tartu, and Jews